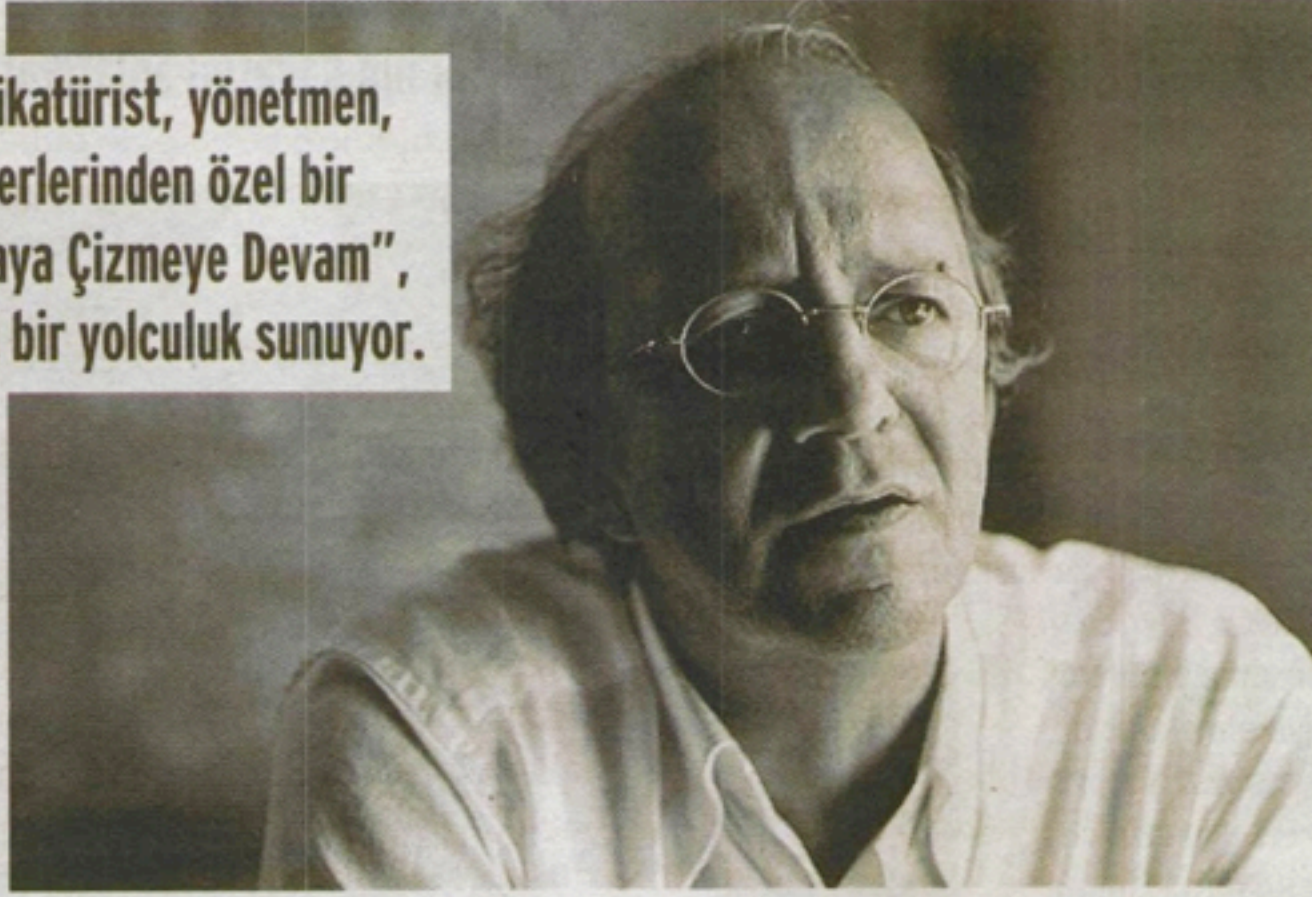

Her şeye rağmen 'Yazmaya, çizmeye devam'

Çok yönlü bir sahatchı Behiç Ak; karikatürist, yönetmen, oyun ve kitap yazarı. Sanatçının eserlerinden özel bir seçkinin sunulduğu sergisi, "Yazmaya Çizmeye Devam", kültür-sanat dünyamızda çok yönlü bir yolculuk sunuyor.

Miren BEYKAN mirenbeykan@superonline.com

Karikatürist, çocuk kitapları yazarı, oyun ve öykü yazarı, belgesel film yönetmeni; Behiç Ak. O, çevre ve mimarlık konularındaki tutarlı duruşuyla bu yıl TMMOB Mimarlar Odası Mimarlığa Katkı Ödülü'ne de değer görülen bir mimar.

Behiç Ak'ın "Yazmaya Çizmeye Devam" adlı retrospektif sergisi, Karşı Sanat'ın Beyoğlu kokulu salonlarında sevenleri ve meraklılarıyla buluştu. Mekânın sıcaklığıyla katmerlenen sergi, sanatçının verimini ana gruplar halinde sunuyor; bizi bunca renkli ve birbirinden bunca beslenen geniş bir yaratı alanında şaşkın bıraktı: 1982'den beri Cumhuriyet Gazetesi'nde çizdiği "Kim Kime Dum Duma" bant karikatürlerinden bir seçmenin sergilendiği salon; yurtdışında da yayımlanan, onlarca karikatürlü kitabının birlikte adeta bir masal odası oluşturduğu çocuk kitapları salonu; aralarında, Almanya başta olmak üzere Batı ülkelerinde sahnelenen Fay Hattı'nın da bulunduğu, Tek Kişilik Şehir, Bina, İki Çarpı İki vb gibi tiyatro oyunlarının afiş ve fotoğraflarıyla izleyiciyi zamanda yolculuğa çıkaran koridor; 1994'te çektiği "Türk Sinemasında Sansürün Tarihi - Siyahperde" adlı belgesel filminin izlenebildiği bir kuytu oda. Serginin büyük salonlardaki sunuşlarına, tasarımı, sanatçı Huban Korman'ın elinin değmiş olduğunu da belirtmeden geçmeyelim.

Sanat tarihi kitapları editörlüğüyle de son yıllarda yorumlarını sıklıkla merak ettiğimiz Ali Ar-

tun, sergi girişindeki yazısında şöyle demişti: "Behiç Ak, türlü türlü halleriyle insanlık durumunu hicveden karikatürün ötesine geçer. Çünkü aslında o, derinden derine bir dönemi, çağı sorunsallaştırır. Sıradan insanların, çocukların davranışlarında ve sözlerinde, kent kültürü ve siyasal aktüalitesinde dışa vuran ve pek de kimsenin kaydetmediği tarihsel izleri, zamansallığı keşfeder. Geçici ve uçucu olan fragmanlarda sürekli ve sonsuz olanın şifre-

lerini bulup çıkarır..."

Evet, kitaplarında da, karikatürlerinde olduğu kadar felsefi derinlik bulduğumuz Behiç Ak, 31. İstanbul Kitap Fuarı'nda da iki gün okurlarıyla buluştu. Çocuklara, "Bize söylendiğinin aksine, uyumsuzluk iyidir. Uyumsuz olun!" diye seslendi. Ebeveyn ve öğretmenler yerlerinde kıpırdadılar. Sanatçının, yaratıcılığı öldüren, çocuğun içindeki hevesleri, merakları yerle bir eden otoriterliğe karşı başını kaldırdığı ileriye bakan, içindeki farklılığı keşfedin çağrısıydı bu. Ancak bir yanıyla da bizlere çağırıyordu: Çocuklarımızı o dersten bu derse, o kurstan bu kursa sürüklediğimizi, çocuğumuzun benliğini bulmasına, yaşamın dayattıkları karşısında kendi duruşunu biçimleyebilmesine fırsat vermediğimizi vurgulayarak, "eğitim" adı altında düştüğümüz çıkmazı, çocuklarımızın neredeyse karşısında duruşumuzu, kendine has üslubuyla ifade ediyordu. Kendi kendimizi eğitmemize izin vermeyen sistemi eleştiriyordu. Behiç Ak, her kitabında, çoğu karikatüründe de bunu ifade etmekten geri durmuyor. Yazdıkları da, çizdikleri de hem çocuklara, hem de bizlere.

TİP DEĞİL KARAKTER YARATİYOR

"Öykülerimde, tipler değil, karakterler olsun isterim," diyor; yazdığı her kitapta karakterler yaratmaya özel önem veriyor. Çünkü karakterler, çelişkileri ve hatalarıyla canlıdır, gerçekçiler. "Tiplerin nasıl davranacağını

bilirsiniz," diyor; oysa insanlar öyle midir, çoğu zaman tutarlı bireyler değildir, sürekli hata yapar, pişmanlık ve ikilem içinde bocalarlar; tip olmak isteseler de olamazlar ve işte mizahın doğduğu nokta da burasıdır. Sanatçının önemmediği mizahın doğduğu nokta.

Behiç Ak, çocuk kitaplarındaki unutulmaz karakterlerini mizahla kurmuştur. Bu karakterler bazen çocuklar, bazen yetişkinler, bazen de toplu olarak bütün bir köy ya da kasaba halkıdır: Bilgisayarlar dahil her tür eşyayı onardığı için işleri kesilen mahalleli esnafın istenmeyen adam ilan ettiği Tamirci Kadir Bey (Güneşi Bile Tamir Eden Adam); Toroslar'da, yakındaki gölün sularının yükselmesinin değil, orada çekilecek bir filmde rol kapmanın derdine düşmüş köy sakinleri (Akvaryumdaki Tiyatro); mahalledeki farklı evlerden aynı anda kaybolan farklı kişiliklerdeki kedilerin sırrı (Ke-

dilerin Kaybolma Mevsimi); Boğaziçi'nin öyküleriyle dolu eski yolcu vapurlarını söküldükleri tersanede bulan, balon satıcısı küçük Fırat (Vapurları Seven Çocuk); ünlü bir yazarın satın aldığı koca köşkün sırrını çözen tembel Doğan ve arkadaşı Sultan (Geçmiş Tırmanan Merdiven); topluca rüzgâra tutulup uçan koca bir kasabanın insanları (Rüzgârın Üzerindeki Şehir); yaşamları, yüksek tansiyonu nedeniyle sürekli uyuklayan babalarının koca gövdesi üstünde geçen iki kardeş (Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı); mahallede hep birlikte oyun oynanması hayalini kuran İbo (Bilyalar); çok yüksek bir gökdelende yaşayan Minik Koko ve köpeği BonBon (Gökdelene Giren Bulut) diye uzayıp giden kitap kahramanları. Bunların yanında yöresinde, Behiç Ak'ın çok sevgili kedileri, kuşlar, köpekler ya da başka başka hayvanlar da mutlaka ve mutlaka yer alır; hatta, olmadık bir anda insanlara

Çocuk edebiyatında özel bir duruşu var

Oyun ve öykü yazarı, belgesel film yönetmeni ve karikatürist Behiç Ak'ın geniş veriminin önemli bir ayağını hiç kuşkusuz, çocuklara yazıp çizdiği kitaplar oluşturur. Onun toplum karşısında, politikalar karşısında, dünya karşısında mizahla ifade bulan dik duruşu, çocuk kitaplarında çocuksu bir yalınlıkla ama bir o kadar derin bir toplumsal eleştiriyle kılıktan kılığa girer. Neredeyse kendiliğinden satırlara süzülüşüne içselleşmiş bir karşı tavır, çocukların gündelik yaşamlarındaki ayrıntılarla örülü şaşırtıcı öyküler yaratır. Başka başka yaşam çıkmazları, eğriliğe ya da vefasızlıklar, Behiç Ak öykülerinde sevinç veren bir bütünü parçaları olarak hem yüreğimizi yakalar, ama hem de çocuk okura okuma sevgisi, yaşama karşı merak, ayrıntıların önemini kavrama sezgisi aşılır. Bu çok-boyutlu, renk renk katmanlı yazarlık yetisi, özellikle çocuk kitaplarında onun muzip çizgileriyle bir araya gelirken, yurtdışında da benzerine rastlanmayan bir özgün duruş yaratır çocuk edebiyatında. Bu duruş yalnızca çocukların değil, hepimizin zihnine sızır, fark etmeden değiştirir bizi.

söylev çekmeden de duramazlar.

Hep derim, kendinize bir kıyak çekin, isimleriyle de aklımızı çelen Behiç Ak kitaplarından birini alın elinize, çevrenizdeki bir çocukla birlikte güzelce yerleşip koltuğa ya da divana, okuyun, az siz, az o. Yaşamı yaşanabilir kılan sayılı şeyden biri, bir çocukla kucak kucağa kitap okumaksa (Ama, kendi yüreğimizin atışları onunkilere karşıacak; şart bu!), bir başkası da,

mesela Behiç Ak'ın karikatürleriyle senlenen bir öykünün içinde gezinmektir bence. Çocukluğumuz bizi hiç terk etmiyor aslında, yalnızca onu ne kadar derine gömdük, ne kadar örttük üstünü, odur bu dünyayı böylesine keyifsiz, yaşanılmaz bir yer kılan. Yeni yıla bir çocukla, beş çocukla ya da yüz çocukla kitap okuyarak merhaba diyecek kaç kişi bulabiliriz şu koca ülkede acaba? Keşke şaşırsak...